

A f h a n d l i n g

om

et Misfoster med Hjernen i en Pose, hængende fra Nakken ned paa Ryggen;

og

Formodningerne om Aarsagerne til Misfostere,
Modermærker og deslige.

Af

J e n s B a n g,

*Doctor Medicinæ, kongelig Læge ved Sorøe Academie og Gods, Districts-Chirurgus
i Sorøe og den søndre Deel af Holbeks Amt.*

W. A. R. O. W. L. E. Y.

at the first meeting of the Board, held
on the 1st day of January, 1870.

Resolved, that the following be the
constitution of the Board of Directors:

W. A. R. O. W. L. E. Y., President,
J. H. B. L. A. N. K. E. N., Secretary,

Stor og ofte ubegribelig er Naturens Virkning i dens sædvanlige Gang; men endnu større og ubegribeligere dens Afvigelser. Dog maae dette ikke holde os tilbage fra at udgrandske og efterspore de skiulte Aarsager til dens Afvigelse, hvorved Vanskabninger fremkomme.

Fra Skaberens Haand er alt fuldkomment og vel dannet frembragt. Han har nedlagt i ethvert levende Menneske en Sjel (Spiritus, *πνευμα*) som er den Deel, der er begavet med Evne til at tænke, fatte, og forstaae. Han har nedlagt saavel i Dyret som i Mennesket en Aand, (*Anima, ψυχη*) den Deel, som yttre Sindsbevægelser, Villie, Attraae og Begierligheder *a)* Han har desuden givet ethvert levende Væsen en Livs Kraft, en formende og virkende Kraft, som opvækkes ved Blanding af begge Kiöns Sæd, maaskee ligesom Funken frembringes ved at slaae 2 Stene imod hinanden, formedelst Luftens Hielp, endskjønt der ingen Funke var enten i den ene eller i den anden

a) Rosenmüllers Scholia in novum testamentum 1790. Krebsii Observationes in novum testamentum e F. Josepho. 1755.

Steen, efter vor dybtænkende Hr. Professor Abildgaards Mee-ning *b)*. Denne virkende Kraft lader Mennesket, Dyret og hele Skabningen voxe, fornyes og forøges. Den gaaer frem endog uden Sielens og Aandens kiendelige Medvirkning efter visse af Naturens Herre bestemte Love. Hvorledes, og efter hvilke mekaniske Love Fosteret, til Exempel, træder frem for Lyset, haver jeg tilforn viist i min inaugural Disputatz. *c)* Dersom denne Natur, denne udviklende Kraft forstyrres i sit fremturende Arbejde ved en eller anden Aarsag, saa bliver dens ypperlige Verk ufuldkomment, ilde dannet, ofte tilintetgiort, eller dödet. Det bliver en Vanskabning, eller taber Livet. Aarsagen til saadan Forstyrning i Naturens skiønne Værk kan være meer end een.

Haller, og efter ham Bonnet og flere, ere af den Mee-ning, at Skaberen har i den første Afbildning, i Grundspiren, med Flid nedlagt den Dannelse, som det Skabte viser os ved sin Fremkomst til Lyset, enten det er vel dannet, eller ilde dannet. Han paastaaer, at det Foster med tvende Hoveder, som han beskriver og aftegner i sin Afhandling *d)* om Vanskabninger, har ingen Tiid været anderledes skabt, end som det nu viises og beskrives af ham, ej heller nogensinde havt mindste Ligning med andre velskabte Fostere. — Men mon ikke andre Misfostere, Moderplætter o. s. v. fremkomme i det

b) Abildgaards Bemærkning over Eenøjede Monstra i det Kongelige Danske Videnskabers-Selskabs-Skrifters Tom. 2.

c) *Dissertatio inauguralis de Mechanismo partus perfecti*, a Jano Bang 1774.

d) *Opuscula sua anatomica de Respiratione, de Monstris, aliaque, minora recensuit, emendavit, auxit, aliqua enedita, novasque icones addidit Albertus v. Haller.* Götting. 1751.

Öjeblik Livskraften udvikles af Han- og Hun-Sæden, formelst en eller anden Aarsag ved Sammenblandingen.

Andre troe, og maaskee ikke uden Grund, at Aarsagen til Misdannelse bestaaer i en Overflödighed, eller en Mangel af Næringsvædskerne hos en Deel meer end hos en anden. Et Misfoster med tvende Hoveder, eller med flere Arme og Been, eller flere Fingere, og deslige, faaer maaskee en saadan Dannelse ved en dobbelt Mængde af den Næringsaft, som hörer til Hovedet, og de andre fordoblede Dele, eller Udvæxter. Et Misfoster, som mangler en eller anden Deel paa Legemet, er formodentlig berövet den Næringsaft, som skulde flyde til den Deel, eller Lem. Kattelhovederne (Acephali) hvoraf gives endeel, savne de brede Been (Ossa bregmatis) som udgiöre Hovedskallens överste Deel. De andre Hoveddele ere og mangelagtige, da de formodentlig ingen Næringsaft have havt, eller og en meget ringe til at danne det benede Væsen. Vi see dagligen, at Börn kan faae dobbelte Tænder. Vi see og, at en skarp og overflödig Vædske til en eller anden Deel frembringer Gevæxter, Beenknuder, Gichtknuder, Vorter, Gröde (Cystides) o. s. v. Endog i disse følger Naturen en vis Orden og Overeensstemmelse. Til Beviis herpaa vil jeg alleneste anföre en Gevæxt af et Dueægs Störrelse, som jeg for nogle Aar siden skar ud af en Mands Arm. I den saaes smaa, runde, hvide Plader, som Fiskeskiæl af eens Störrelse, og ordentlig i Skifteviis lagte paa hinanden, som Tagstene. Man seer ligeledes, at Naturen tager en eensformig Gang hos vanføre og skieve Folk. Hos de fleste af dem dreier Rygraden sig hen i en Krumming til højre Skulderblad; den højre Brysthule er större og videre end den venstre; det højre Skulderblad staaer længere ud fra Ryggen; og

det højre Bryst viser sig større end det venstre. Saaledes er der en Overeensstemmelse i de andre vanføre Lemmer hos næsten alle dem, som ere skieve i Kroppen. Monne ikke Kiemper, Riser, saasom den for faa Aar siden hos os seete Gilli, ere blevne til ved en betydelig Mængde Næringssaft? Mon ikke Dværge, saasom den bekiendte Bebe hos Kongen i Polen, have havt Mangel paa tilstrækkelig Næringssaft? Planteriget fremviser mangfoldige Misdannelser. Et Blomst, som i frie Mark er enkelt, bliver dobbelt eller fyldt, naar det faaer bedre Jord, og omhyggelig Pleje; altsaa bedre og overflødige Næring. En Monstros, Misvæxt, kan endog komme af mange andre os ligeledes ubekiendte Aarsager, saasom Insecter, Orme, Blæst, meer eller mindre Electrisitet i den omværende Luft, eller af Dunstkredsen. Dennes Virkning paa Farvernes Forandring har jeg tydeligen seet i en Gulerod, som blev optagen i min Nærværelse af min afdöde Ven Justitsraad og Rector Saxtorph, i hans Hauge. Den var ganske gien-nemröd; men havde Smag som de andre Guleröder i samme Beed. Den stod nærmest ved et Land, hvori var Röde-Beder.

Nu sluttede vi altsaa, at Dunstkredsen af den röde Beede havde strakt sig hen til Guleroden, og at altsaa en Rödebedes Dunstkreds maae kunne strække sig længere om end en Gulerods.

Den af L. Lemery antagne Mening, at Föde-Moderens (Uterus) Trykning, og Presning paa Fosteret, skulde foraarsage Misfostere, imedens Fosteret er endnu et blödt og slimet Legeme, kan neppeligen have Sted. Heller ikke, at tvende Fostere i deres geleagtige Tilstand skulde paa et eller andet Sted i Legemet flyde sammen, og at enhver sammenflydende Deel

skulde nøje kunne passe i hinanden *e*). Dette er af Haller fuldkommen igiendrevet *f*). At visse Dele kan trykkes imod hinanden og sammenvoxe, imedens alt endnu er kun en blød Gallert, har Professor Abildgaard viist *g*). Han mener og, efter al Sandsynlighed, at den dyriske formende Kraft kunde være dobbelt, og i Følge samme Beskaffenhed danne eller fremvirke Vanskabninger meer eller mindre dobbelte *h*).

Den Mening, at Moderens Indbildningskraft kan forstyrre Grundspirens første og ordentlige Dannelselse, har fra de ældste Tider af været antaget, og er endnu af Mange vedtaget. Hvor tydelig kiendes ikke Sielens hurtige Virkning paa Mennesket. Öjnene og Ansigtets Træk viser mig som i et Speil Glæde, Sorrig, Vrede, og alle Sindsbevægelser, og det i et Öjeblik inden Villien kan faae Tid til at tvinge disse Træk. De hvile naar Sjelen er rolig; men komme i Bevægelse og Uroe, naar Sindslidelserne virke paa Mennesket meer eller mindre heftig. Skræk kan foraarsage Diarrhoe hos En, overflödig Urinering, eller Sved, hos en Anden, den kan ofte binde Tungen, ja endog tilvejebringe Lamhed hos Nogle. Ved en pludselig og sorrigfuld Tidende, ved en heftig Angest og deslige, kiendes öjensynligen stærke Bevægelser og Uroe af Fosteret i Moderen. Tydelig Beviis, at Fosteret lider ved Moderens Sindsbevægelser. Hvorfor skulde det da ikke mær-

e) Comment. Paris 1740.

f) Opuscula anatomica. Programma, quo suam et Winslovii sententiam contra L. Lemery et alios novis argumentis defendit Hallerus 1 Jul. 1745.

g) Abildgaards Bemærkninger over eenøjede Monstra, i det Kongelige Danske Videnskabers-Selskabs Afhandlingers Tom. 2.

h) Sammesteds.

ke det ringeste til Indtryk af Moderens Indbildningskraft, især naar den vejledes af Skræk eller Forundring? Jeg forestiller mig, at ligesom Veemod indpræntes i Ansigtets Muskler, og giver dem en forandret Stilling, saaledes maae og Billedet ved Indbildningskraften kunne indtrykkes i Fosteret, som let kan modtage og beholde samme, naar Legemet endnu er blødt, og som et Vox. Mon ikke Vanskabninger iblandt Dyrene ligeledes skulde være en Virkning af deres Indbildningskraft. Allerede før Mosis Tid forekommer det, at Faarene kunne forsee sig, som en Sag, der var troet af endnu ældre Hyrder. Moses *z*) fortæller, hvorledes Jacob brugte det Konstgreb, at bringe Faarene noget Broget for Öjnene, just da de löbe med Væddere, paa det Lammene maatte falde brogede. I Anmerkningerne over dette Sted siger Michaelis *k*) at man endnu i de nyeste Tider har betient sig af et ligedant Middel til den modsatte Hensigt, og lagt Faarene noget hvidt for i Vandrenderne, ophængt hvide Klæder i Staldene; ja vel endog udhugget Vandrender af ganske hviid Steen, for at bekomme hvide Lam. Af en troværdig Mand har jeg den Efterretning, at en Hr. von Hahn, som eiede et stort og smukt Stutterie paa sin Gaard i Holstein, önskede sig et Tillæg af brune Heste med hvide Manker og Haler, som paa den Tid holdtes i stor Priis. Han lod derfor male Billedet af en saadan Hest i naturlig Störrelse paa en Dug, som han lod oprulle, og stillede en Hoppe ligefor det Sted. I samme Öjeblik som Hoppen var bedækket

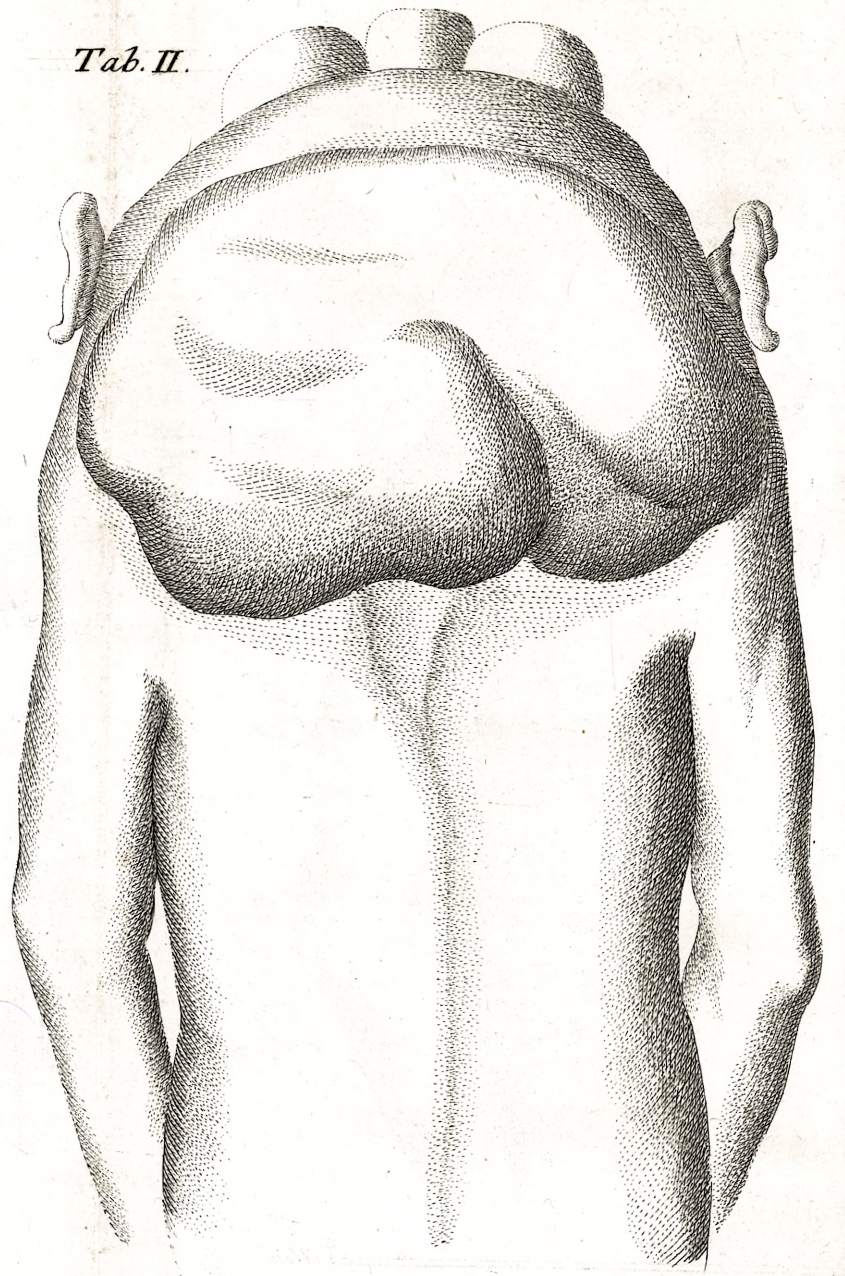
z) Förste Mosebogs 30 Kapitel.

k) J. D. Michaelis Oversættelse af det gamle Testamente, med Anmerkninger af det Tydske oversat, og Anmerkningerne forögede med de Steder af Forfatterens andre Skrifter, hvortil Læseren er bleven henviist ved J. Bech. 1ste Deel 1785.

Tab. I.

Tab. II.

12 Tomer 1 2 Alen

Bang delineavit

Müller sc.

lod han Dugen med den malede Hest rulle ned i en Hast ligefor Hoppens Öjne. Dets Föl fik samme Farve som den afmalede Hest. Saaledes forskaffede han sig flere af samme Sort. — En vanskabt Kylling bliver maaskee til paa samme Maade, eller og ved en større eller mindre Tilflugt af Næringssaften, eller af en dobbelt virkende Kraft. — Til endnu mere Beviis paa Indbildningskraftens Virkning har Professor Tode i det kiöbenhavnske medicinske Selskabs Samlinger beskrevet, hvorledes en Ringorm blev fört over fra Moderen paa Fosteret ¹⁾.

Den sande Aarsag til Misfosteret, hvorom Meningerne endnu ere saa stridige, skal vi maaskee engang kunne opklare, ved at betragte, sammenligne, og overveie enhver os forekommende Vanskabning, Misvæxt, Modermerker o. s. v. Jeg vil derfor tage mig den Frihed, at fremlegge for dette kongelige Videnskabers Selskab en Tegning og Beskrivelse over et Misfoster, födt med Hiernen i en Pose fra Nakken ned paa Ryggen, og tillige Forklaring over et Par Modermerker.

Dette ommeldte Foster blev födt 1797 af en Borgerkone i Soröe tvende Maaneder förend hendes Regning var ude. Ved Undersögelsen fandtes et blödt Legeme med to Kugler inden for den aabne Modermund. Da Vernerne dreve hurtig paa, kom Fosteret frem; det kiendtes da tydeligen, at det blöde Legeme var en Hinde eller Sæk bag Hovedet, og de to Kugler vare Öinene saaledes som det forestilles i naturlig Störrelse Tab. II. Ved Tab. I vises Fosterets Udseende for til. Det har megen Ligning med et af Professor Saxtorph, og med et andet af mig beskrevet og aftegnet Misfoster i det konge-

¹⁾ Societatis medicæ Hauniensis Collectanea Vol. 1. 1774. Observatio herpeticæ ex contagio et Nævi ex imaginatione. Auctore J. C. Tode.

lige medicinske Selskabs Skriver *m*). Ligeledes med en anden Beskrivelse af Professor Saxtorph i dette Selskabs Skriver *n*).

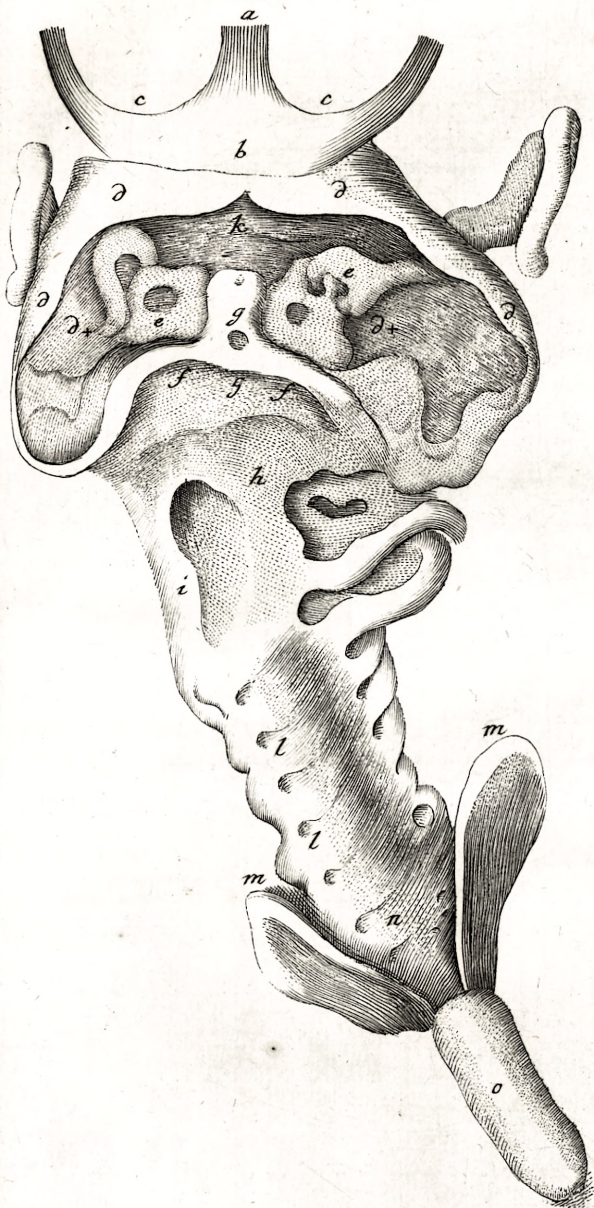
Dette illedannede Foster havde næsten ingen Pande; Öjnene stode frem som 2 Kugler halvt ud af Hovedet; Næsen var liden og breed; Munden aaben; Tungen tyk, og rakte frem imellem Læberne; Hagen næsten i eet med Brystet nedløbende; Kinderne løb skraae ned ved begge Sider til Skuldrene, saa at ingen Hals kiendtes. Ansigtets Længde var $2\frac{1}{2}$ Tommer. Dets Brede $2\frac{1}{2}$ Tommer. Hele Fosterets Længde 11 Tommer. Ved Tab. II vises Nakken og Ryggen. Den överste Kallot er borte, og i dens Sted sees en Pose eller Sæk af en tynd Hinde med bölgeagtige Forhöininger, nedhængende paa Nakken ned til Ryggen. Dens Længde var 2 Tommer; dens Brede 3 Tommer; Örnene ere smaae. Paa Tab. III afbildes Hovedbenene, Halsbenene og Rygraden med Hofte og Rumpebenene. Det Heles Anatomie blev mig ikke tilladt, da Forældrene strax vilde have det jordet. Næsebenene (*ossa nasi*) betegnes i denne Tabel ved *a*, Pandebenene (*ossa frontis*) *b* ligge tilbage og mangle et stort Stykke; Öjen Huulhederne (*orbita*) *c* vendte op ad i Hovedet efter en skraae Direction, som var Aarsag til at Öjnene stode frem oven i Hovedet; Sidebenene (*ossa bregmatis, parietalia*) *d* manglede den överste og störste Deel; Tindingbenene (*ossa temporum*) *d* aldeles forandrede; deres stenagtige Deel (*ossa petrosa*) *e* laae lige og

m) Societatis medicæ Hauniensis Collectanea Vol. 1. 1774. de monstro Hafniæ 1767 nato. Auctore Jano Bang.

Vol. II. 1775 de variis sub partu occurrentibus impedimentis, quæ suturas cranii ejusque fontonellas tangi prohibent. Auctore Matthia Saxtorph.

n) Det Kongelige Videnskabers-Selskabs-Skrifter Tom. 4. Saxtorph, om nogle Sieldenheder.

Tab. III.

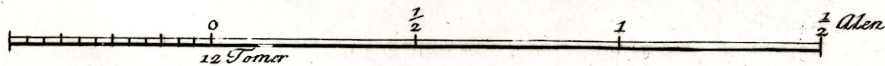
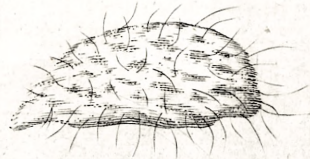

Tab. IV.

Fig. 1.

Fig. 2.

plat ud i Grunden af Hovedet med store Ujevnheder; Nakkebenene (ossa occipitis) *f* fattedes en Deel af det opstaaende lige til dets udvendige Knop (Tuberositas externa occipitalis) *g*. Dets knopagtige Deel (pars condyloidea) *h* var i eet med Halsbenene (vertebra colli) *i*, som var et heeltbenet Væsen. Ved den sadelagtige Knop (Sella turcica) *k* forrest i Grunden af Hovedskallen var Hiernehinden (dura mater) især befæstet, og hang saaledes tilbage over Nakken, som det forestilles i Tab. II. Ved at aabne denne Hinde kom Hiernen tilsyne. Ingen Forskiel kunde kiendes imellem den store og lille Hierne. Ryg- og Lænde-Virblerne (vertebræ dorsi et lumborum) *l*, hvoraf manglede endeel, havde ikke den rette Form eller Stilling; Hofteskaalerne (ossa ischii) *m* vare ikke ligestore; det hellige Been (os sacrum) *n* var og mangelagtig. Rygraden var derved saa kort, at Endetarmen (intestinum rectum) *o* fremrakte $\frac{5}{4}$ Tommer uden for.

Moderen fortalte, at da hun en Dag, under hendes Svangerskab, traade ud i sit Kiökken, mödte hende Tienestepigen, som i det samme fik sit sædvanlige Slag, og faldt pludseligen tilbage med Nakken imod Stengulvet, med stirrende og udstaaende Öjne, og med aaben Mund, hvor Tungen spillede inden for. Konen forskrækkedes og kunde ikke glemme dette Syn. Paa hvad Tid i Svangerskabet det indtraf, erindrede hun ikke. At Indbildningskraften har virket som en Aarsag til dette Misfoster, synes mig troeligt. Maaskee den Næringssaft, som skulde gaae til Hovedets Been, har ved denne Forstyrrelse og Rystning tabt sig. At Grundspiren netop i dette hendes Svangerskab, og ikke i de forrige, skulde have havt denne Ilde-Dannelse, og at dette vanskabte Foster just

nu skulde indtræffe, er mig ubegribeligt; naar ikke Indbildningskraften skulde være med at virke.

Til mere Beviis herpaa, tillades det mig, at anføre et Par andre i mine Tanker tydelige Exempler:

En Dame af lys Forstand og levende Indbildningskraft, som i 9 Aar havde været givt uden at faae Börn, troede sig endnu ikke svanger, da hun en Dag sad ved venstre Side af hendes Morbroder, og hørte ham fortælle om sine Krigsbedrifter. Han viiste hvorledes en Flinte-Kugle var faret paa skraaes ind i hans Mund, ud igiennem den venstre Kind, og taget et Stykke ud af Öret ved samme Side, saaledes som det viises i Tab. IV Fig. 1. Ofte havde hun seet Skrammen paa Kinden uden at lægge Mærke dertil, men dette beskadigede Öre betragtede hun nu nöje, og dette Syn gjorde et heftigt og længe vedholdende Indtryk paa hende. I den 8de eller 9de Maaned derefter kom hun ned med en velskabt Sön. Efter nogle Dages Forløb opdagede Ammen et halvrundt Skaar, eller Indsnit paa den överste Rand af det venste Öre. Hun viiste det med störste Forundring til Moderen, som strax deri gienkiendte sin Morbroders beskadigede Öre. Det er endnu i Barnets 16de Aar tydeligen at see. En af hendes Veninder, en Dame af store Naturgaver, tilskrev den skarpsindige Bonnet, og forlangte hans Tanker om dette Særsyn. Han ville ikke antage Virkningen af Indbildningskraften for Aarsag dertil. Ubegribeligt er det, at Skaberen saaledes i dette Barns förste Grundspire skulde have dannet det venstre Öre ufuldkomment; og forunderligt, at det skulde indtræffe just i dette Svangerskab, hvor omtalte Syn gjorde Indtryk paa Moderen, og hvor Barnets Öre da allerede skulde have været dannet saaledes som

det saarede Öre. Hos de fire paafölgende Börn var ingen Feil at kiende.

Da min Moder var i sit andet Svangerskab, og havde lagt den höjre Arm paa et Bord, sprang en Muus ned paa Armen. Hun blev forskrækket, og slog til den med venstre Haand. Efter Födselen saaes paa Barnets höjre Arm en liden ophævet, brun, aflang og lodden Figur, ikke uligt en Muus, saaledes som den findes aftegnet i Tab. IV Fig. 2. Ligningen efter en Muus er vel ikke saa ganske tydelig; men hendes Forestilling i den Hast kunde ikke være andet end dunkel.

At anföre slige Exempler, vilde være overflödigt, heller ikke tillader Tiden mig det fra mit Embede som Læge paa Landet, hvor jeg desuden mangler Hielp af Skrivter og af kyndige Mænds Samtaler i denne Materie.

